

Gjenreisningene.

av arbeidernes faglige landsorganisasjon etter frigjöringen er en selvklaresak. Det råder heller ingen tvil om at alle andre fag- og standsgruppers økonomiske organisasjoner og næringsorganisasjonene vil bli gjenreist. De vil bli bvgd opp igjen stort sett slik som vi kjenner dem fra tiden før 9.april 1940.

De politiske partiene ble oppløst og deres eiendeler beslaglagt 25.sept. 1940. Mellom de fire store partiene Høyre, Venstre, Bondepartiet og Arbeiderpartiet har det siden eksistert en stilltiende overenskomst om å innstille all partipolitikk så lenge okkupasjonen varer. Den innstilling som kom tilstysne ved denne overenskomsten var preget av den samme ånd som helt fra begynnelsen av har behersket hjemmefrontens kamp. Enhets og fasthet innad var den første betingelsen for en effektiv kamp ute mot okkupasjonsmakten og forræderne. Partiene som partier har ingen oppgave å fylle i den helt endrede situasjon som var inntrådt. Det tjener de politiske partiene til ære at de forstod dette og trakk konsekvensene av det.

Når frigjöringens time slår, vil vi igjen stå overfor en fullstendig endring av forholdene. Da skal være demokratisk institusjoner på ny settes i hoyset. Det parlamentariske system, som er grunnlaget for folkestyret i stat og kommuner, bygger på politiske partidannelser. Intet demokratisk samfund kan bygge på ett-parti-systemet. Den frie meningsutveksling betinger bl.a. en fri presse og friheten til å virke for sin oppfatning gjennom frie organisasjoner. Oppgavene etter frigjöringen blir helt andre enn de vi går inn for idag. Og det vil være delte meninger om hvordan oppgavene skal løses. Det er i og for seg ingen fare i dette. Tvertimot. Fri meningsutveksling kan utvikle en kamp mellom forskjellige politiske synsmøter, men det er jo ikke ensbetydende med indre splid. Vårt folk er så godt skolert i demokratisk ånd og tankegang at det gjennom idekampen kan finne veien til felles innsats også for de oppgaver freden stiller oss overfor.

Selv om det har vært kannestøpt en del om de politiske partienes framtid, er det klart at partiene vil bli reorganisert like etter frigjørelsen. Partiene er blitt oppløst etter et dekret fra den tyske okkupasjonsmakten. Av omsyn til kampen for frigjöringen har den partipolitiske striden vært innstillet. Men etter frigjöringen må partiene reorganiseres, om ikke annet for å fatte vedtak om opplösung eller overgang til annen partidannelse. Det eksisterer ikke i seg innenfor noe parti løvmessige instanser som kan fatte vedtak over en slik rettsvidde. Det kan bare skje etter frigjöringen og av det reorganiserte partis egne medlemmer. Spørsmålet om partienes videre opptreden vil bare tiden etter krigen kunne gi svar på.

Den norske administrasjon i Sverige forbereder hjemreisen.

Hele den norske flyktingadministrasjonens arbeide i Sverige kommer heretter helt til å bli preget av forberedelsene til hjemreisen, uttalte nylig den nye flyktningesjefen, Lars Even, til Dagens Nyheter. Det kan derfor ikke regnes med nye sosiale initiativ. Men det sosiale arbeid som nå er igang kommer selvagt til å fullføres. De norske skolene og yrkesskolene vil være tjent med å fortsette til utløpet av en termin eller skoleår. Norge har 4 års handicap når det gjelder undommens utdannelse og det blir et meget viktig ledd i den norske gjennoppgbyggingen å ta dette igjen. Men ellers er vi interessert i å få hjem flest mulig snarest mulig, fortsetter Evensen, men de som trenges til å gjennomrette orden og rettssikkerhet kommer naturligvis i første rekke til i sendebrev sammen med dem som skal gå inn i den offentlige forvaltningen. Kvinner og sykemå nok vente til det hersker ro i landet og forsyningsspørsmålet er løst. Vi må også samordne tilbakeföringen av krigsfanger og tvangsutskrevne arbeidere som befinner seg i Norge på en slik måte at vi her ifra Sverige ikke øker vanskelighetene for dem hjemme både hva forsyninger og transporter angår. De beste mulighetene har flyktningene fra Østlandet og Trøndelag til å komme hjem, mens det blir vanskeligere for dem fra Vestlandet og særlig for folk fra Nordnorge, hvor transportmulighetene er minst.

K R A S S I T U A S J O N E N.

i vest har heller ikke i siste uke budt på sørige forandringer av frontlinjen. Som Times korrespondent skrev for noen dager siden, er det som foregår bort fronten like viktig, nemlig oppmarsjen og alle forberedelsene til en avgjørende offensiv. Disse forberedelsene merker en dag og natt i hele området fra fronten til havet. Også størsteparten av de gigantiske allflybomberleger må betraktes som forberedelser til offensiven. Typisk er at det viktige tyske knutepunkt Köln like bak Siegfriedlinjen, har vært bombet av store styrker nesten hver dag. Kanadrensningsooperasjoner ved Scheldemunningen, hvor de innesluttede tyske div. stadig trenges sammen, er også et led i de større strategiske planer om snart skal virkelig gjøres. Bl.a. er det selvsagt meget viktig å få passagen fri til Antwerpens store og uskadte havn. Oppsamlingen av tropper og materiell i Nijmegenavsnittet minner om oppladningen i Normandie før den store offensiven i Frankrike. Det er utgangsposisjonene det kjempes om og det har ikke lykkes tyskerne på noe sted å fravriste de allierte deres trygge posisjoner, som er blitt utvidet og sikret langs Maas, Lek og vestover. Heller ikke tyskernes fortvilte forsök på å undsette Aachen har ledet til noe og når gatekampene der er avsluttet, frigjøres store all. styrker både i fly og infanteri. I Vogeserne har amer. og franskennene avunsert ytterligere atskillige km. og tatt en rekke mindre byer.

Petsamos og Rovaniemis fall har for alvor ført Nord-Norge inn i brennpunktet. Quislingene der oppo er begyndt å dra sydover, mens Judas Lie og en hel del politifolk skal være dratt nordover for å "holde orden". Den tyske øverstkommanderende i Finnland er avsatt.

I øst antas det at den store russiske offensiven vil komme såsnart Baltikum er helt rensset. Stalin og Churchill har forbredet samordningen av offensiven under de langvarige drøftelsene i Moskva. Etter Rigas fall i slutten av forrige uke er de ca 150 000 tyskere i Latvia trengt opp på den halvøya som utgjør landets nordvestlige hjørne, hvor de vil gjøre et forsök på å evakuere noch tropper over Vindaus havn.

Situasjonen på Balkan er blitt hot fortvilet for tyskene. Flukten fra Hellas pågår for fullt, men rettrettveiene er avskåret av Tito og russene og i Arhen og andre greske byer landsettes ustanslig allierte tropper som opptar forfølgelsen. Hvor mange av de 200 000 mann tyskerne hadde i Hellas vil det tilbake til Tyskland? Svært mange blir det neppe. I Ungarn kom den viktige kapitulasjon søndag, da riksforstender Horthy i radioen i Budapest melder at han ikke til troppene å legge ned våpenet. Uventet var det heller ikke et tysk straks installerte en quislingregjering under pilkorsmannen Szalasi ledelse. Ingen ungarske tropp på løgnen om at Horthys oppfordring var et falsch novi. Han leste selv proklamasjonen i radion, mens tilbakekallelsen ble opplest av en tysk kreatur. De ungarske troppene, hvis offiserer har svorget sin trohet til Horthy, har næsten alle sammen enten lagt ned våpenene eller tatt kampanen opp med tyske tropper. - Med Ungarn er Tysklands sist åttelige i Europa falt ifra.

Den politiske situasjon i Frankrike er temlig uklar. Sikkert er det at det har foregått en veldig forskynning til venstre i den franske folkeopinjonen, hvis harme retter seg mot den relativt store del av det franske burgoasiet som har samarbeidet med tyskerne, og mot svartebörsspekulantene. Kommunistene står meget sterkt i Paris, som også før krigen var deres hovedbasis.

Sosialistene har også stor innflytelse i Paris, men som før krigen er de sterkest i de større byene i provinsen som Marsailles, Lyon og Lille.

Kommunistenes avis "L'Humanité" har næsten 200 000 i opplag og sosialistenes hovedorgan "Popularité" 160 000. De øvrige 12 aviser i Paris har tilsammen bare 120 000 opplag. - Det socialradikale parti, som var størst før krigen, er organisert, men vil neppe nå samme innflytelse som før. Det katolske folkeparti derimot, som har gjort en god innsats under okupasjonen, har fått en rettsløftning. - De Gaulle-regjeringens autoritet holder, etjønt både kommunister og sosialister er misfornøyd med at de er underrepresentert.

De Gaules økonomiske program er radikalt, og Renaultverkene samt flere kullgruber i nord er allerede nasjonalisert. - Den 7. november trer den utvidede rådgivende forsamling sammen, bestående av 149 rep for motstandsbevegelsen, 25 for utefronten, 60 ikke-kompromitterte fra det gamle parlament og 12 fra imperiet. Stemningen i Frankrike er revolusjonær, men på et demokratisk grunnlag. Kommunistene nevner ikke lenger proletariets diktatur, den hylder folkestyret, demokratiet og nasjonans enhet.

F.F. s.3

Hjemmefronten.

"Rett. Det eksisterer ingen rett i Norge idag."

Skrek justisminister Riisnes under en skjennepreken overfor noen lærere på Steinkjer i sommer - lærerne hadde franholdt at de hverken hadde plikt eller rett til å møte på et agitasjonsmøte hvor justisministeren skulle holde tale. "Retten har sin berettigelse bare så lenge den tjener folkets interesser, retten er ikke noe mil, den er et middel", la herr Riisnes til.

436 norske nazister

sitter internert i flyktningeleiren i Helsingør i Helsingland, meldes det fra Sverige.

Stadig flere tyske krigsviktige anlegg

går opp i rök. Det blir snart vanlig å holde rede på alle de vellykkede aksjonene som foretas. Sist lørdag ved 8-tiden om morgenen snalt det kraftig inn på Ringnes bryggeris område og noen timer etter var tiske lager av flydeler og olje ødelagt. 3 arbeidere skal ha blitt lettere skadet under branden. - Samme dag ved 29-tiden om kvelden var turen kommet til Kruusius' metallverefabrikk på Bryn. Fabrikken som bl.a. laget amunisjonshylser for Luftwaffes regning, ble totalt skadet.

Det er utsatt parole

om at alle krigsskoleutdannede offiserer, både vernepliktige og fastlønnede, som er på fri fot, skal gå i døkning inntil videre.

11% av de 1200 hirdmenn

som møderte i Oslo 25.sept. har etter Martinsens oppfordring til mobilisering meldt seg til fronttjeneste.

ved det store flyangrepet på Bergen

ble 6 ubeter ødelagt, en 10.000 tonner og to andre skip senket, en flytedokk og et reparasjonsverksted totalt ødelagt, likesom det ble anrettet betydelig skade på andre tyske anlegg.

Nasjonal-Ungdommen

N.S.korporgan for ungdommen fører et voldsomt språk mot uduelige idrettsledere, som etter stevnet går på nachspiel med fyll og kvinnfolk. Det kreves at det nå blir ryddet ettertrykkelig opp. Betyr dette at Charles Hoff's dager er talte? Eller har Nasjonal-Ungdommen lov til å bruke litt frispråk uten at føreren behøver å ta noe hensyn til det? Kunskja skal vi snart oppleve at avisene krever både det ene og det andre hode på fat. Det skulle ikke mangle på personer og ting å sette fingeren på for en avis som til og med er "korporgan". Det tar seg friskt ut med litt unndormelig idiosynsentrisk oppfatning i all korruasjonen og uđugeligheten. Vi vet bare så alt for godt at når avisene "krever" noe så er det for lengst allerede på høyeste hold bestemt at "krevet" skal etterkommes. Så kan avisene i neste omgang komme ned noen velvalgte ord om ledelsens lydhørhet overfor de krav som reises. - Den samme ledelsen har det nok forresten ikke så greit oppfatningen. Er det ikke det ene si er det det andre. Snart har en partifelle vært på fylla, snart gjør han underslag og i neste omgang fordufter han til Sverige. Så er det elle de som melder seg ut og som statspolitiet må ta seg av.

Dyrebar fengselsplass blir opprettet av folk som rettelig skulde kjempa og dø for føreren. Så smeller det litt her og så smeller det litt der. Niktig utrygt er det og slikt tar på nervene. Og tyskerne som allerede i 1940 garanterte at seieren var vunnet, trekker seg tilbake snart på den ene fronten, snart på den andre. Det tater til at de har visse vensker med å bestérne seg til å få slutt på krigen. Festningen Europa skrumper stadig inn og ganske forbundsfeller blir i tur og orden "forrædere": Italia, Rumenia, Bulgaria, Finnland og nå også Ungarn. Og quisliner i alle land blir likvidert på løpende bånd, -- er det rart at sövnlosheten brer seg rundt omkring i ministarsengen! Eller at supergermanen Sæter offentlig må gi seg til å gipsa partiets rygggrå - Hirden. "Dere må ikke lese disse underjordiske skriblerier som fienden sender rundt" skreiv han på Colloctum søndag - nei - det er en litt egenartet måte for hirdmenn å risikere livet på

Produksjonskomiteene.

Følger krigen vil produksjonsspørsmålene rykke like inn på livet av hele fagorganisasjonen og det gjelder å finne former for arbeidernes aktive nedtakken på dette felt. Vi har tidligere i F.F. nevnt at det i USA og England under krigen har eksistert såkalt produksjonskomiteer ved en mengde bedrifter. Da det er sannsynlig at en liknende form for begynnende industrielt demokrati kan bli aktuelt her hjemme, skal vi gjengi noen nærmere enkelt-heter om komiteenes arbeid i USA og England.

Mange amerikanske fagforbund kunne allerede kenge for krigen, ikke minst takket være sine tekniske eksperter, legge frem vel utarbeidene forslag om de skritt som burde tas for å legge produksjonen om fra fredstil krigsproduksjon. Mest kjent er Murray-planen, framlagt av formannen for storindustriens faglige landsorganisasjon. Den gikk ut på at det skulle opprettes nasjonale råd for hver enkelt industri som arbeidet for krigsmål, bestående av representanter for arbeidsgiverne, arbeiderne og staten. De skulle være ansvarlige for en hurtig økning av produksjonen og fremme et godt samarbeid mellom arbeiderne og arbeidsgiverne. Det skulle også opprettes et nasjonalt forsvarsråd med presidenten som formann og representanter for arbeiderne og arbeidsgiverne. - En annen plan, Reutherplanen, påviste at kapasiteten i bilindustrien kunne økes til det dobbelte ved full utnyttelse av alle fabrikker og her ble også foreslatt opprettelse av et industriråd etter Murrayplanens mønster. 11 andre forbund la fram lignende planer. Ingen av disse forslag ble gjennomført helt ut, men de påvirket den ordning som ble truffet og viste vei til en betydelig produksjonsøkning. - Da det i mars 1942 skulle settes toppfart på krigsproduksjonen, ble det ved en mengde bedrifter opprettet produksjonskomiteer med representanter for arbeiderne og arbeidsgiverne. Høsten 1943 var det i virksomhet 26000 slike komiteer i bedrifter med mere enn 6 mill. arbeidere. Komiteene består oftest av like mange representanter for arbeiderne som for bedriftsledelsen. Sommeren 1943 regnet en at det var kommet i alt 600.000 forslag til bedring av produksjonsforholdene fra arbeiderne, forslag som ikke bare gjaldt tekniske, men også hygieniske spørsmål, samt boligforhold, transportforholdene til og fra arbeidsplassene og forholdsregler mot bedriftsulykker. - I den store skipsbyggingsindustrien på vestkysten er det også laget et produksjonsråd for hele industrien med 5 representanter for henholdsvis arbeidere og arbeidsgiverne, pluss en nøytral oppmann. Denne komite bygger på de komiteer som er opprettet ved hvert skipsverft og utnytter alle brukbare forslag.

I England var det i begynnelsen av 1943 opprettet produksjonskomiteer ved 2000 bedrifter med mer enn 2 mill. arbeidere. Tallet er nå kommet opp i over 3000 og det hersker ingen tvil om at de i høy grad har bidratt til økeproduksjonene. Komiteene er nær knyttet til fagbevegelsen, idet ingen kan være arbeidermedlem av komiteene uten å være fagorganisert og de står ansvarlig overfor sitt forbund for virksomheten i komiteene. Som eksempel på spørsmål som blir drøftet i komiteene kan nevnes: maksimal utnyttelse av bestående maskineri, vedlikehold av redskap, verktøy og maskiner, forbedring av produksjonsmetoder, avskaffelse av dårlig arbeid og ødsling av materialer, effektiv bruk av alle forsyninger og effektiv bruk av alle sikkerhets tiltak. Som i USA befatter ikke komiteene seg direkte med lønnsspørsmål. Ikke mindre enn 65% av alle de forslag som kommer inn til behandling viser seg å være brukbare og over halvparten av de forslag til forbedringer i produksjonsprosessen som arbeiderne har kommet ned, har resultert i stigende produksjon.. - Det synes å være den almindelige oppfatning i Storbritania at produksjonskomiteene kommer til å bli en varig institusjon på de britiske arbeidsplasser.

Selv om vi her i Norge etter krigen kan oppnå å få en forholdsvis rettferdig fordeling av de varer som blir tilgjengelige, er det klart at noen virkelig höying av folkets levestandard når vi ikke uten at vi klarer å höyne produksjonen over det nivå som vi var nådd fram til før 9. april 1940. Ikke minst i øjenoppbyggingsperioden må vi derfor regne med at produksjonsproblemene blir like viktige som fordelingsproblemene. Ideen med produksjonskomiteer bør derfor drøftes på arbeidsplassene allerede nå, slik at vi er klar til å behandle spørsmålet når vi igjen får en